

PROPAGOWANIE DOSTĘPU DO INFORMACJI UŁATWIAJĄCYCH UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Możliwość dostępu do informacji stanowi fundamentalne prawo każdego uczącego się, niezależnie od stopnia niepełnosprawności czy też posiadanych specjalnych potrzeb edukacyjnych. We współczesnym społeczeństwie, w którym wymiana informacji i przekazywanie wiedzy w coraz większym stopniu opierają się na technologiach ICT, zasadniczego znaczenia nabiera potrzeba przedstawiania informacji w sposób, który gwarantuje każdemu ich dostępność opartą na równych zasadach.

Potrzeba zapewnienia dostępu do informacji istotnych z perspektywy procesu uczenia się przez całe życie to temat stale obecny we wszystkich projektach Agencji. W roku 2010 Agencja otrzymała grant, a w marcu r. 2011 rozpoczęła realizację projektu współfinansowanego ze środków Grantu Unii Europejskiej przyznanego w ramach Programu Międzysektorowego Uczenie się przez całe życie, Działanie kluczowe 1: Współpraca polityczna i innowacje, umowa numer: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

Projekt „Zapewnienie dostępności informacji ułatwiającej uczenie się przez całe życie (i-dostęp)” realizowany był od marca 2011 r. do lutego 2012 r. W prace nad nim zaangażowało się 21 państw członkowskich Agencji: Belgia (zarówno wspólnota flamandzko- jak i francuskojęzyczna), Cypr, Dania, Estonia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Włochy, Wielka Brytania (Anglia i Szkocja).

Ponad 70 ekspertów uczestniczyło w projekcie wnosząc swój wkład w jego realizację. Znaleźli się wśród nich przedstawiciele decydentów, dziennikarze, naukowcy, eksperci ICT oraz przedstawiciele dostawców tych technologii, a także reprezentanci organizacji międzynarodowych i europejskich.

Zasadniczym celem projektu było podniesienie świadomości społecznej na temat dostępu do informacji istotnych dla procesu uczenia się przez całe życie, gdyż lepsze zrozumienie tej problematyki wpłynie pozytywnie na zmiany zmierzające do zapewnienia dostępności informacji. Ponadto projekt oparty był na kluczowym założeniu, by posłużyć się już istniejącymi europejskimi oraz międzynarodowymi standardami i rozwiązaniami strukturalnymi w obszarze dostępności informacji jako punktem wyjścia do dyskusji nad konsekwencjami rozwiązań zapewniających dostępność informacji w procesie uczenia się przez całe życie oraz praktycznymi aspektami ich wdrożenia.

Podczas prac nad projektem eksperci postanowili wprowadzić rozróżnienie pomiędzy rekomendacjami a wytycznymi, zgodnie z poniższym schematem.

Rozróżnienie pomiędzy rekomendacjami a wytycznymi ze wskazaniem na grupy docelowe, których one dotyczą (*LLL – z. j. ang. Life Long Learning – uczenie się przez całe życie)

Rekomendacje skierowane są do decydentów kształtujących politykę w obszarze uczenia się przez całe życie oraz ICT na szczeblu europejskim i krajowym, a także w ramach instytucji odpowiadających za uczenie się przez całe życie. Rekomendacje skupiają się na elementach, które powinny się znaleźć w regulaminach i innych oficjalnych dokumentach kształtujących rozwiązania umożliwiające łatwy dostęp do informacji na poziomie instytucjonalnym.

Wytyczne skierowane są do specjalistów – praktyków pracujących w sektorze oświaty, ICT oraz mediach; zawierają one narzędzia takie jak listy kontrolne i indeksy służące monitorowaniu działań. Wytyczne koncentrują się na tym, jak w praktyce wprowadzić oficjalne zalecenia na poziomie instytucji jako całości oraz w odniesieniu do konkretnego uczącego się.

Wszystkie rezultaty projektu i-dostęp dały podstawę do sformułowania Naczelnych zasad oraz wyodrębnienia kluczowych obszarów będących punktem odniesienia dla Rekomendacji służących wprowadzeniu rozwiązań propagujących dostępność informacji w procesie uczenia się przez całe życie, które uzgodnione zostały na szczeblu europejskim przez kluczowych interesariuszy tego sektora. Naczelne zasady i-dostępu oraz Rekomendacje skierowane są do decydentów, którzy odpowiadają za wprowadzanie rozwiązań ułatwiających dostęp do informacji.

NACZELNE ZASADY

Podczas konferencji zorganizowanej w ramach projektu i-dostęp (w czerwcu r. 2011) zaprezentowano wiele danych dotyczących polityki i praktyki w zakresie zapewniania dostępu do informacji w procesie uczenia się przez całe życie. Przedstawiciele kluczowych organizacji międzynarodowych zajmujących się problematyką dostępności – UNESCO, G3ict, World Wide Web Consortium/Web Accessibility Initiative (W3C/WAI) oraz DAISY Consortium – przedstawili własne priorytety i prace prowadzone na tym polu. Przedstawiciele firm Adobe i Microsoft zaprezentowali dane dotyczące znaczenia szerszej polityki dla działań podejmowanych przez te podmioty oraz przekazali praktyczne informacje na temat tego, w jaki sposób informacje mogą stać się bardziej dostępne.

Na podstawie prezentacji i dyskusji, jakie miały miejsce na konferencji, eksperci projektu i-dostęp uzgodnili zestaw *Naczelnych zasad*, na których opierać się mają wszystkie rekomendacje dotyczące polityki i praktyki w zakresie zapewniania dostępnej informacji w procesie uczenia się przez całe życie.

Zasada prawa do informacji: Dostęp do informacji stanowi jedno z podstawowych praw, które rozszerza możliwości uczącego się i wspomaga jego zaangażowanie w życie społeczne. Już na najwcześniejszych etapach edukacji należy zagwarantować uczącemu się dostępność informacji, a następnie utrzymać ją przez całe życie.

Zasada systemowości: Należy podkreślić, że rozwiązania systemowe i rekomendacje nie powinny w żadnym wypadku traktować technologii jako celu samego w sobie. W każdym wypadku należy rozważyć i uwzględnić czynniki systemowe, od których zależy wykorzystanie narzędzi wspomagających uczenie się przez całe życie.

Zasada powszechności: zapewnienie dostępu do informacji należy rozumieć możliwie szeroko, uwzględniając osoby z wszelkimi formami niepełnosprawności i/lub specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Zasada synergii: Dostępność informacji pomaga użytkownikom z różnymi formami niepełnosprawności i/lub specjalnych potrzeb edukacyjnych, często zaś okazuje się pomocna dla wszystkich użytkowników nowych technologii

REKOMENDACJE DOTYCZĄCE PROPAGOWANIA DOSTĘPNOŚCI INFORMACJI UŁATWIAJĄCĘJ UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Rekomendacje dotyczące propagowania dostępności informacji ułatwiającej uczenie się przez całe życie oparte zostały na wielu źródłach zebranych i poddanych analizie w trakcie działań podjętych w ramach projektu. Były to m.in.:

Przegląd europejskiej i międzynarodowej polityki oraz rekomendacji w zakresie dostępności – w pierwotnym zamyśle przegląd polityki stanowić miał impuls dla opracowania raportu o sytuacji na szczeblach krajowych (o którym będzie mowa w dalszej części dokumentu). Następnie umieszczony został w programie konferencji projektu i-dostęp (omówionej szczegółowo poniżej). W trakcie opracowywania wyników konferencji *Przegląd* został przeredagowany i uzupełniony w taki sposób, by wskazać na powiązania z już istniejącymi rozwiązaniami systemowymi oraz najważniejszymi problemami, jakie wiążą się z wprowadzaniem w życie polityki na tym polu. *Przegląd wskazał Konwencję praw osób*

niepełnosprawnych ONZ (UNCRPD 2006) jako dokument najsilniej kształtujący politykę w zakresie dostępności, ze względu na zobowiązania prawne jego sygnatariuszy (w tym Unii Europejskiej). *Konwencja* zwraca też uwagę na problematykę dostępności w polityce prowadzonej na szczeblu europejskim oraz na szczeblach krajowych. W przeglądzie podkreślono również fakt braku - na poziomie europejskim - jednolitej polityki obejmującej wszystkie formy udostępniania informacji (sieć, dokumenty elektroniczne, materiały drukowane, audio, video, i wszelkie inne formy komunikacji). W chwili obecnej poszczególne aspekty dostępności informacji podlegają różnym politykom sektorowym.

Raport o krajowej polityce propagowania dostępności informacji i jej wdrażaniu – wyniki raportu opierają się na 29 odpowiedzi udzielonych przez 18 państw. Wynika z nich, że respondenci wykazują się zwykle większą znajomością polityk i rekomendacji międzynarodowych dotyczących propagowania dostępności informacji, aniżeli analogicznych rozwiązań europejskich. Większość państw reprezentowanych w raporcie wypracowało narodową politykę propagowania dostępności informacji, jak również wytyczne dotyczące kultury organizacyjnej, jednakże tylko połowa z nich zawiera odniesienia do problematyki dostępności informacji.

Rezultaty Konferencji i-dostęp oraz wnioski z niej płynące – Konferencja *i-dostęp* odbyła się w Kopenhadze w dniach 22-24 czerwca 2011 r. Gospodarzami konferencji byli: Agencja oraz Duńskie Ministerstwo Edukacji. Konferencja miała na celu określenie, jakie konsekwencje dla podmiotów odpowiedzialnych za udostępnianie informacji w systemie edukacji niosą ze sobą międzynarodowe i europejskie polityki propagujące dostępność informacji. Starano się także określić, jakie procesy powinny zostać uwzględnione przez organizacje chcące zapewnić szeroki dostęp do informacji. Ponad 70 uczestników konferencji zastanawiało się nad założeniami polityki systemowej oraz obecną praktyką w zakresie udostępniania informacji potrzebnych w procesie uczenia się przez całe życie. Następnie wskazali oni kluczowe zagadnienia, na których miało się opierać opracowanie zestawu proponowanych rekomendacji.

Ostateczny kształt nadany został *Rekomendacjom Projektu* w procesie zgłaszania i akceptacji poprawek, w którym uczestniczyli eksperci projektu, przedstawiciele ministerstw państw członkowskich Agencji, a także przedstawiciele wszystkich interesariuszy uczestniczących w konferencji lub innych pracach nad projektem.

Obejmujące siedem obszarów *Rekomendacje* skierowane są do decydentów odpowiedzialnych za politykę w obszarze uczenia się przez całe życie i/lub ICT pracujących w instytucjach europejskich, krajowych oraz organizacjach prowadzących kształcenie przez całe życie.

Należy podnieść świadomość społeczną na temat prawa do dostępu do informacji.

Decydenci, właściwe organizacje, pracownicy sektora uczenia się przez całe życie, specjaliści ICT, osoby niepełnosprawne i/lub mające specjalne potrzeby edukacyjne oraz ich rodziny i grupy wsparcia, powinni zostać uświadomieni co do prawa dostępu do informacji przysługującego osobom uczącym się.

Należy przyjąć rozwiązania angażujące szerokie grono interesariuszy, oparte na współpracy oraz wymianie informacji.

Szczegółowe rozwiązania systemowe skupione na poszczególnych grupach interesu same z siebie nie zapewnią dostępu do informacji potrzebnej w procesie uczenia się przez całe życie. Należy wypracować, a następnie wprowadzić w życie, politykę opierającą się na zaangażowaniu szerokiego grona interesariuszy.

W procesie kształcenia wszystkich specjalistów zaangażowanych w sektorze uczenia się przez całe życie należy uwzględnić problematykę dostępu do informacji.

ICT przyczyni się do poszerzenia możliwości kształcenia się dopiero wówczas, gdy wszyscy specjaliści sektora uczenia się przez całe życie posiadają umiejętność posługiwania się ICT jako narzędziem pomagającym w wyrównywaniu szans edukacyjnych.

Problematyka dostępu do informacji powinna stanowić element kształcenia specjalistów ICT i osób pracujących w mediach.

Wyjaśniając specjalistom ICT i pracownikom mediów, jak niepełnosprawność i/lub specjalne potrzeby edukacyjne wpływają na sposób używania ICT, możemy przyczynić się do rozwoju bardziej dostępnych technologii już na etapie projektowania i produkcji, co pozwoli w przyszłości uniknąć prac nad poprawą dostępności gotowych już produktów.

Dostępność informacji powinna stanowić naczelną zasadę w obszarze zamówień publicznych. Towary i usługi powinny być nabywane jedynie od tych organizacji, które w pełni stosują się do zasad dostępności informacji.

Należy propagować badania naukowe, które pozwolą gromadzić dane służące dalszemu kształtowaniu polityki dostępności, jej wdrażaniu i ewaluacji. Opracowywanie polityki sektorowej, monitorowanie i ewaluacja powinny opierać się na długofalowych badaniach naukowych w tym obszarze; badania takie powinny być ukierunkowane na poszukiwanie obszarów, które należy rozwijać i w których należy prowadzić działania.

Należy stale monitorować przestrzeganie zasad przyjętej polityki. Obecnie można jedynie zachęcać do monitorowania przestrzegania polityki dostępności informacji, należałoby jednak rozszerzyć zakres takiej ewaluacji. Przestrzeganie polityki dostępności informacji monitorowane jest na szczeblu międzynarodowym i obejmuje sygnatariuszy UNCRPD (2006), przy czym w chwili obecnej nie wszystkie państwa składają wymagane raporty roczne. W dłuższej perspektywie należałoby wprowadzić obowiązkowe monitorowanie przestrzegania polityki dostępności na szczeblu krajowym.

Dla każdego z siedmiu obszarów rekomendacji zdefiniować można problemy związane z zastosowaniem ich na trzech różnych poziomach: europejskim, krajowym i instytucjonalnym.

Zarówno *Naczelne zasady* jak i *Rekomendacje* można uznać za podstawowe ramy, które należy wypełnić w sposób odpowiadający uwarunkowaniom krajowym i lokalnym. Kolejne działania zmierzające do upowszechnienia dostępu do informacji powinny koncentrować się na problematyce wynikającej z przedstawionych wcześniej *Rekomendacji*; na ich podstawie należy wypracować wytyczne skierowane do praktyków odpowiedzialnych za wprowadzanie w życie rozwiązań systemowych w instytucjach prowadzących kształcenie przez całe życie.

Należy mieć nadzieję, że *Naczelne zasady* i *Rekomendacje* staną się impulsem do debaty i wymiany wiedzy w samej Europie i poza nią; w szczególności autorzy liczą na to, że zainspirują one dyskusję w różnych środowiskach skupiających specjalistów – praktyków.

Niniejszy dokument stanowi podsumowanie najważniejszych rezultatów projektu i-dostęp. W pełnym raporcie podsumowującym projekt *Propagowanie dostępności informacji ułatwiającej uczenie się przez całe życie* (2012) znajdują się wszystkie dane na temat projektu *i-dostęp*, raportu o krajowej polityce propagowania dostępności, przeglądu polityki dostępności, uwag na temat istniejących zasobów, które mogą wspomóc wdrażanie polityki dostępności, a także zbiór narzędzi służących upowszechnianiu idei dostępności informacji oraz lista ekspertów uczestniczących w projekcie.

Pełny tekst raportu podsumowującego projekt oraz materiały z nim związane dostępne są na stronie internetowej: <http://www.european-agency.org/agency-projects/i-access>

W celu uzyskania drukowanych egzemplarzy raportu oraz dodatkowych informacji, prosimy zwracać się do sekretariatu Agencji: secretariat@european-agency.org

Projekt *i-dostęp* realizowany jest dzięki wsparciu uzyskanemu w ramach Programu międzysektorowego *Uczenie się przez całe życie*, Działanie kluczowe1: Współpraca polityczna i innowacje, umowa numer: 190583-LLP-2010-DK-KA1-KA1ECETA.

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Projekt współfinansowany przez Komisję Europejską. Niniejszy dokument odzwierciedla jedynie poglądy jego autorów; Komisja nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.